

FELKÉSZÜLÉS AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT FOGADÁSÁRA A KÖZGYŰJTEMÉNYEKBEN

...amit e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek,
velem tettetek. (Mt, 25, 40)

A nemzeti köznevelésről szóló törvény szerint az érettségi vizsga megkezdéséig ötven óra közösségi szolgálat (IKSz) teljesítése szükséges, amelyet a tanulóknak kell igazolniuk. A tanulók számára a középiskolák a 9–11. évfolyamon, lehetőség szerint három tanévre, arányosan elosztva szervezik meg a közösségi szolgálat teljesítésére alkalmas tevékenységeket. Az iskolai közösségi szolgálat lehetővé teszi, hogy fiatalok szervezett keretek közt és megfelelő felkészítéssel vehessenek részt ilyen programokban. Fontos cél, hogy a fiatalok megtapasztalhassák az önzetlen részvétel és a másokon való segítség élményét. Nyilvánvaló, hogy az ilyen tapasztalatokat szerző fiatalsággal nagyobb esélyünk lehet arra, hogy egy emberibb, szolidárisabb társadalomban éljünk, és hogy a mostani fiatalabb (és idősebb) generációk élesben sajátítsanak el olyan személyes és társas kompetenciákat, amiket iskolapadban ülve igen bajos lenne.

E törvény szellemében szeretnénk megszervezni intézményünkben, az Evangélikus Országos Gyűjteményben is a közösségi szolgálat fogadását.

Az iskolai közösségi szolgálatról

Hazánk az egyetlen olyan európai ország, ahol a közösségi szolgálati tanulás (iskolai közösségi szolgálat) kötelezővé vált, bár 2012-ben Hollandiában – egy több éves kutatási, előkészítési és értékelési szakaszt követően – szintén országos szinten bevezették, azonban 2013-ban visszavonták annak kötelező jellegét. Nemzetközi viszonylatban vegyes a közösségi szolgálati tanulás megítélése.

Országos Széchényi Könyvtár
Könyvtári Intézet

Iskolai
Közösségi
Szolgálat

Billig és munkatársai egy 2005-ös tanulmányban a kutatási tapasztalatok nyomán tömören megfogalmazták a sikeres közösségi szolgálati tanulás feltételeit. Szerintük a jól működő közösségi szolgálat alapjai a világos oktatási célok és a diákok

számára kihívást jelentő, valódi közösségi szükségletekre reagáló, látható eredménnyel járó feladatok. Mindehhez a diákok számára választási lehetőségekre, világos, konkrét értékelési rendszerre, sokrétű reflexiós tevékenységre és a diákok munkájának elismerésére van szükség.

Az iskolai közösségi szolgálat bevezetése előtt Magyarországon azonban nem készültek előzetes hatásvizsgálatok, amik alapján ki lehetett volna dolgozni a módszertant a pedagógusok és a fogadószervezetek számára. Felkészítésüket, munkájukat jelenleg nem kötelező jellegű tanfolyami szintű képzések segítik. Ugyanakkor mindkét fél (a fogadó és a szolgálatot végző) felkészítése, a tevékenység előkészítése mindkét oldalon, valamint a folyamatos kommunikáció elengedhetetlen egy sikeres program során. Az iskolai közösségi szolgálat értelmes működéséhez szükséges, hogy az intézményekben néhány munkatárs megfelelő felkészítést kapjon, hogy tudjon bánni a gyerekekkel és a felmerülő helyzetekkel, illetve ellássa az koordinátori, mentori feladatokat.

A képzésről

A Könyvtári Intézet által szervezett képzés során megismertedtünk az iskolai közösségi szolgálat módszertanával, szervezési feladataival, az iskolai és a fogadószervezetekkel történő koor-

dinációs feladatokkal, valamint hazai és külföldi jó gyakorlatokkal. A közösségi gyakorlat egyszerre szolgálat, ezáltal pedig egy szervezet vagy közösség munkájába történő segítő bekapcsolódás; ugyanakkor egyfajta tanulási folyamat.

A továbbképzés segítséget nyújtott ahhoz, hogy képessé váljunk az iskolai közösségi szolgálatban résztvevőkkel való munkára. Megismertük az önkéntesekkel, az iskolai közösségi szolgálatot teljesítőkkel való munka jogi, szakmai rendszerét. Ezt követően az iskolai közösségi szolgálati tevékenység szervezetben elfoglalt helyéről, folyamatáról és azokról a felkészülési lehetőségekről, teendőkről hallottunk, amelyeknek már a tevékenység intézményi bevezetése előtt jelentősége van. A közösségi szolgálat bevezetése az intézmény szervezeti kultúrájába és működésébe új elemeket hoz, amely a mi esetünkben akár a múzeum, akár a könyvtár napi munkájában változtatást igényel. Ezek átgondolását segítette a tanfolyamon az elméleti és csoportmunka keretében történő gyakorlati feldolgozás.

Megismerkedtünk a folyamatot támogató, a koordinátori és mentori szerepkörrel, különös hangsúlyt helyezve a szakemberek dokumentációs tevékenységére, ami a közösségi szolgálati programok megvalósítása során folyamatos feladatot jelent.

Tanulságok, vélemény

Az elméleti oktatáson-, és a közösségi szolgálatról tanultak alapján általánosságban a következő pozitívumokat szűrtem le:

- A tanulók bevonása a közösségi szolgálatba új erőforrást fog jelenteni intézményünknek.
- Fontos alapérték az együttműködés és a kölcsönösség, aminek meg kell jelennie a program minden fázisában és elemében – a résztvevő szervezetek és intézmények közt egyaránt.
- Kiemelt feladatunk, mint fogadó intézménynek, hogy meghatározzuk a közösségi szolgálat célját, illetve az intézmény programjába való integrálhatóságát. Különösen szem előtt kell tartani a program céljait, és azt, hogy mindhárom fél (is-

kola – fogadó intézmény – diák) között – lehetőleg hosszú távú – közvetlen kapcsolat jöjjön létre.

Múzeumunk, illetve a könyvtárunk számára is jelentős előnyökkel járhat a szolgálat:

- az intézményi feladatok új szempontok szerinti végiggondolása,
- megújuló szemlélet,
- értékteremtés, készségek és képességek javulása, a kommunikáció fejlesztése,
- más intézményekkel történő kapcsolat felvétele, erősítése,
- evangélikus, keresztény kultúránk megismeretése és tisztelete,
- az intézményhez kötődő, az intézményt látogató, esetleg önkéntesként is segítő generáció felnevelése.

Az Evangélikus Országos Könyvtár valamint a résztvevő könyvtáros kollégák és diákok számára:

- Találkozás a hasznosság, a segítségnyújtás élmenyével.
- A könyvtár által kínált tanulási lehetőségek sokszínűsége.
- Személyes kapcsolatok építése a könyvtár munkatársaival, és az olvasókkal.
- A közös munkavégzés során közelebbi képet kaphatunk a korosztály olvasási, szórakozási, tanulási, kapcsolatteremtési szokásaikról, igényeiről.
- Lehetőség egy-egy szolgáltatás számára, hogy közvetlen visszajelzéseket kapjunk a középiskolás használóktól a szolgáltató folyamatok működéséről.

A könyvtár által kínált lehetőségek

A diákok megismerkedhetnek a könyvtár raktári rendjével, és részt vehetnek a visszahozott dokumentumok helyre pakolásában. A feladatok közé tartozhat a polcok raktári rendjének ellenőrzése, fenntartása, valamint a raktári jelzetek javítása is. Mindez megkönnyítheti későbbi tájékozódásukat a könyvtári dokumentumok és lelőhelyük között. Ezzel a tudással magabiztosabban használhatják a könyvtár(ak) gyűjteményét. Egy

szakterület rendjéért vállalhatnak felelősséget. Tanulásukat, iskolai felkészülésüket segítheti a könyvtár portálján található linkgyűjtemények megismerése. Feladatuk lehet a linkek működésének ellenőrzése. Az ellenőrzést érdeklődési körükhöz igazítva végezhetik. Linkajánlásaikkal bekapcsolódhatnak a tájékoztató munkába. Kapcsolatteremtő képességük, segítőkészségük fejlesztésére ad lehetőséget az OPAC könyvtári katalógusgépek használatának közvetlen, személyes segítése. A feladat számukra is nagyobb gyakorlatot adhat egy-egy dokumentum megtalálásához. Megosztva a tapasztalatokat a mentorukkal és egymással, a tudásuk átadásának sikerét élhetik át. A közösségi feladatként végzett könyvtári munkák között szerepelhet az evangélikus évfordulókhöz, rendezvényekhez kapcsolódó könyvajánlók összegyűjtése, előkészítése. Ennek folyamán betekintést nyerhetnek az adott téma legfontosabb ajánlott irodalmába, és tapasztalatot szerezhetnek egy-egy ajánló összeállításának menetéről. Esetenként a könyvtár munkatársai is kérhetnek javaslatot a diákoktól, hogy milyen dokumentumajánlók, témakörök érdekelhetik a középiskolás korosztályt. A közös témaajánlások megjelenhetnek az adott iskolában: diákok honlapján, az iskola hirdetőtábláján, az iskolarádiókban, a helyi programokon stb. A könyvtárban végzett közösségi szolgálat során megismerkedhetnek a kisebb gyermekeknek ajánlott könyvtári olvasásnépszerűsítő szolgáltatásokkal, programokkal. Ehhez kapcsolódóan könyvajánlók készítésében, a gyerekeknek tartott meseolvasásban, a nekik készült játékok, rejtvények megfigyeltetésének értékelésében vehetnek részt. Javaslaikkal segíthetik a tevékenységet. A megismert módszereket tovább vihetik a saját közösségükbe.

Összegzés

Szeretném leszögezni, hogy rendkívül fontosnak tartom az ifjúsági vagy iskolai közösségi szolgálat ügyét. A tanfolyam ennek a programnak a létjogosultságáról és fontosságáról teljesen

meggyőződött. De szem előtt kell tartanunk, hogy létfontosságú, hogy a szolgálati tevékenységnek haszna legyen a tanulók számára. Az iskolai közösségi szolgálaton keresztül lehet tudatosítani a fiatalokban, hogy nem csak jogaik vannak, hanem kötelességeik is, és ezek között fontos helyet kap az önzetlen segítség, a nagyobb közösség életében való tevékeny részvétel, s nem utolsósorban munkatapasztalatokat is szerezhetnek.

A tanfolyam rávilágított, hogy nincs egységes megoldás, nincsenek egy az egyben átemelhető gyakorlatok. Minden fogadó és küldő intézmény más szinten áll a közösségi szolgálatban való jártasság és hozzáállás szempontjából is, ezért különböző támogatást igényelnek ahhoz, hogy kialakítsák a saját rendszerüket. A fő cél az, hogy minden intézmény – az iskolával együtt – a helyi adottságokhoz és a saját elképzeléseihez, felkészültségéhez igazodó tevékenységeket szervezzon a közösségi szolgálat programjában.

Hangsúlyozottan fontosnak tartom a tevékenységi körök gyakori újra gondolasát, más intézmények jó gyakorlatainak megismerését, valamint a diákok vagy a szülők, és nem utolsósorban a programban részt vevő kollégák tapasztalatai alapján az új kezdeményezéseinek beépítését a programba.

A közösségi szolgálati program együttműködést vár el a küldő és a fogadó szervezetek munkatársaitól, de fontos, hogy tisztázottak legyenek a munkakörök és a felelősségek a programban, megfelelő legyen a szervezethez és az irányítás. A fogadószervezeteknek éppúgy fel kell készülniük a középiskolások fogadására, mint az iskoláknak a küldésükre.

A fogadó intézményeknek fel kell készülniük a tanulók megfelelő felkészítésére és legalább ilyen jelentőséggel bír a program zárása, értékelése, a tanulók visszajelzései. Szükség lenne a szervezésbeli megerősítésére a programnak, hiszen sem az iskolák, sem a fogadó intézmények nem keresik és nem tartják a kapcsolatot egymással. A fogadó intézmények felelőssége is

nagy; a tanulók itt akarva-akaratlan bepillantást nyernek a „felnőttek világába”, és a koruknak megfelelő kritikával szemlélik azt. Fontos tehát a szabályozás egyensúlyának megtalálása a fogadó intézmény érdekei (szolgálat) és a pedagógiai célok (diák célja) között. Érdemes lenne nyomon követni, hogy a közösségi szolgálatban részt vett tanulók önkéntesként folytatják-e tovább a közösségi munkát.

A legnagyobb kihívás viszont az iskola és fogadó szervezetek által szervezett tevékenységek

kiválasztása. Arra is vigyázni kell, hogy ne munkavégzésbe csússzon át a szolgálaton belül végzett munka, és a diákok számára a hasznosság, az élménypedagógia megfelelő hatásait produkálni tudja.

Fontos az információ megfelelő áramlása és a nagy terhet jelentő adminisztráció minél hatékonyabb formában (pl. közös, megosztott felületek) történő működtetése.

Balogh Kriszta
Evangélikus Országos Gyűjtemény

A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁGI KÖNYVTÁR ŐSNYOMTATVÁNY-ADATBÁZISÁRÓL

A muzeális gyűjteménnyel bíró könyvtárak egyik legértékesebb állományrésze az ősnymtatványtár. A legkorábbi nyomtatványok számítógépes katalogizálása, adatbázisban való feltárása és nyomtatott katalógusban való közzététele a 21. században olvasói-kutatói kíváncsiság, mely széleskörű műveltséget, klasszikus és modern nyelvek ismeretét és alapos régikönyves tudást igényel.

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtárban őrzött ősnymtatványok feldolgozására dr. Wojtilla Gyuláné dr. Salgó Ágnes, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) Régi Nymtatványok Tára nyugállományú vezetőjét sikerült megnyernünk, aki 2014 októbertől dolgozott az adatbázison. A könyvkötések leírására dr. Rozsondai Mariannét, az MTA Könyvtár Kézirattárának korábbi vezetőjét és dr. Rozsondai Bélát, a Kézirattár egykori munkatársát kértük fel.

A program célja egy internetes adatbázis létrehozása és nyomtatott kötetkatalógus elkészítése volt. 2016. augusztus végére elkészült az adatbázis, szeptember és december között megtörtént a belső ellenőrzés W. Salgó Ágnes és a könyvtár munkatársa Samodai Éva által. A külső lektor dr. Keveházi Katalin, a Szegedi Tudományegyetem Könyvtárának főigazgatója, a MOKKA-R (Magyar

Országos Közös Katalógus-Régi könyvek) volt.

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár (már több mint 100 000 rekordot tartalmazó) online katalógusának elérhetősége: <http://corvina.bences.hu>.

Az adatbázisban 202 kötetben 232 ősnymtatvány mű található. Mivel az ősnymtatványok gyakran korai antikvákkal kolligátumot alkotnak, hozzákötött egyéb kiadványokkal együtt összesen 303 mű leírása szerepel az adatbázisban. A CIH-ben szereplő bizonytalan kiadási évű vagy korai antikva, de nem ősnymtatványaink is már feldolgozottak. Ezekkel együtt 237 műre kereshetünk, 206 kötetben.

A katalógusban részletes és szakszerű leírásokat találunk a kötetek egyedi jellemzőivel, kötésleírásokkal, bejegyzésekkel, korábbi tulajdonosokra vonatkozó információkkal, szakirodalmi hivatkozásokkal stb.

Keresési lehetőségek: szerző (a nyomdászok és a possessorok is itt kereshetők), cím, tárgyszó, kiadási év (vagy évtartomány), kiadó (nyomda).

2016. augusztustól elkezdődött a nyomtatott katalógus előkészítése, melynek megjelenését 2017. második félévében tervezzük.

Ásványi Ilona
Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár